

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

DOM
2021-03-24
Stockholm

Mål nr
P 514-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-12-19 i mål nr P 4172-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Enköpings kommun
745 80 Enköping

Ombud: Advokat M.Å. och biträdande jurist A.H.B.

Motpart

1. U.A.I.

2. M.A.

3. L.B.

4. A-K.C.

5. C.C.

6. L-E.K.

7. Y.K.H.

Dok.Id 1672262

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

8. S.K.

9. M.L.

Ombud: Jur.kand. K.L.

10. M.P.

11. M.P.

12. S-E Westerlunds Åkeri AB

SAKEN

Antagande av detaljplan för del av XX i Enköpings kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och fastställer Kommunstyrelsen i Enköpings kommuns beslut den 23 april 2019, paragraf 87, ärendenr KS2016/736, att anta detaljplan för del av fastigheten XX i Enköpings kommun.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Enköpings kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa kommunstyrelsens beslut den 23 april 2019 att anta detaljplan för del av fastigheten XX i Enköpings kommun.

C.C., A-K.C., M.P., M.P., M.A., L.B. och M.L. har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

U.A.I., L-E.K., Y.K.H., S.K. och S-E Westerlunds Åkeri AB har fått möjlighet att yttra sig men har inte hörts av.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Enköpings kommun har anfört i huvudsak följande:

XX är en mindre jordbruksfastighet som är inträngd mellan en väg, järn-vägen samt det redan ianspråktaga industriområdet i väst. Även om marken är brukningsbar medför dess begränsade storlek och ogynnsamma läge att markens värde för jordbruket är begränsat. Kommunen har under planarbetet utrett möjligheterna att lokalisera logistikverksamheten till en annan plats som skulle innebära ett mindre intrång i jordbruksmarken. Det område som framförallt har varit av intresse är Skäggesta, vilket är ett område norr om Grillby som i den fördjupade översiktsplanen pekats ut som industriområde. Intentionerna i planen har inte genomförts eftersom marken är privatägd och kommunen har mycket små möjligheter att påverka i vilken takt som planen ska genomföras och områdets infrastruktur utvecklas. Området saknar både väg för trafik och utbyggt kommunalt vatten och avlopp, vilket den aktuella logistikverksamheten kräver. Utifrån den information som varit tillgänglig för kommunen under planprocessen har det större området i Skäggesta endast varit till salu i sin helhet och fastighetsägaren har inte varit intresserad av att stycka av området. Det

saknas även ett exploateringsavtal för området. Närmaste anslutningspunkt för vatten och avlopp finns ca 500 meter från Skäggesta. Det kan dock inte förutsättas att denna anslutningspunkt också är lämplig för utbyggnationen av vatten och avlopp utan denna fråga kräver ytterligare utredning. Utöver vatten och avlopp tillkommer dessutom kostnader för övrig infrastruktur och nödvändiga allmänna anläggningar i Skäggesta. Trots utpekandet i den fördjupade översiktsplanen får det anses utrett att området i Skäggesta inte är ett från allmän synpunkt tillfredsställande alternativ.

Att kommunen valt att fokusera på två områden i detaljplaneringen är en följd av att dessa områden har ansetts bäst lämpade vid den utredning som redan utförts genom den fördjupade översiktsplanen. Om kommunen skulle behöva redovisa ytterligare alternativ i detaljplanearbetet så skulle det undergräva syftet med den översiktliga planeringen.

Kommunen har i den fördjupade översiktsplanen beaktat skyddet av jordbruksmark i enlighet med den då gällande lagen (1987:12) om hushållning av naturresurser. Särskild hänsyn har tagits till att Grillby är en tätort som omgärdas av jordbruksmark, vilket ställer krav på lämpliga avvägningar vid planeringen av framtida bebyggelse. Utpekandet av området på fastigheten XX som ett utvecklingsområde var således väl underbyggt och avvägt med hänsyn till jordbruksmarksintresset.

Eftersom arbetet med den aktuella detaljplanen har gjorts med utgångspunkt i den fördjupade översiktsplanen, som fortfarande bedöms vara aktuell, är planläggningen väl förankrad i kommunens tidigare planeringsunderlag. Länsstyrelsen har i egenskap av remissinstans inte ställt krav på ytterligare utredning eller haft ytterligare synpunkter på alternativredovisningen sedan kommunen kompletterat denna.

Av kommunens översiktsplan för år 2030 med fokus på landsbygdsutveckling, som antogs år 2014, framgår att kommunens strategi för markanvändning är att fokusera bebyggelseutvecklingen till dess åtta tätorter, däribland Grillby, och att utvecklingen av landsbygden måste ske med beaktande av jordbrukets värde som en resurs för framtiden. Det anges även att de bebyggelseområden som anvisas i gällande fördjupade översiktsplaner fortfarande ger möjlighet till framtida utveckling i enlighet med de

principer för markanvändning som gäller i kommunen. I den fördjupade översiktsplanen har kommunen prioriterat bevarandet av den mest brukningsvärda jordbruksmarken genom att låta stora och friliggande ytor av jordbruksmark vara ofärgade i plankartan.

Eftersom Grillby är ett samhälle som omgärdas av jordbruksmark är det en förutsättning för ortens utveckling att jordbruksmark ianspråktas vid nyetableringar. Den valda lokaliseringen är i direkt anslutning till ett befintligt industriområde med tillgång till infrastruktur i form av vägar, vatten och avlopp. Området är vidare lokaliserat intill E18 och därför lämpligt för logistikverksamhet.

Den tillkommande verksamheten är en lämplig och planenlig komplettering av befintlig bebyggelse på platsen och bidrar till att skapa arbetstillfällen nära bostäder. Att skapa arbetstillfällen är även ett uttalat mål i den fördjupade översiktsplanen. Utvidgningen av industriområdet är en investering som i framtiden möjliggör en utökad etablering av olika typer av verksamheter och arbetsplatser. Ett syfte med att peka ut reservområden för industribebyggelse i översiktsplaneringen är att skapa flexibilitet för näringslivsutvecklingen och möjliggöra nybyggnation av industri även om en exploatering av förstahandsalternativet inte skulle komma till stånd.

Kommunen har i samarbetet med WSP tagit fram en plan för upprustning av aktuella delar av Villbergabyvägen. Vad avser trafikmatningen till och från åkeriverksamheten innebär den tänkta lokaliseringen att trafiken leds till E18 via länsväg 530 och en kortare sträcka längs Villbergabyvägen. Med undantag för ett fåtal byggnader kommer trafiken inte att passera någon bebyggelse. Som framgår av detaljplanen kommer åkeriverksamheten att medföra en trafikökning motsvarande ungefär 60–80 trafikrörelser per dygn, varav ca 30–40 kommer att utgöra tung trafik. Verksamheten bedöms medföra en marginell bullerökning vid tunga transporter.

Enligt den klassificering som Jordbruksverket använde år 1971 är marken klassad som 4–5 på en tiogradig skala. Enligt fastighetsägaren har åkern på XX en av de sämre jordbruksmarkerna i närområdet med en okonventionell åkerbild, begränsad areal, förekomst av skogs- och åkerholmar, stenig jord och backar i åkermarken. Att

marken är inklämd och avskild från övrig åkermark gör den även svåråtkomlig för jordbruksmaskiner. Arrendet löper för ett år i taget och markägaren har haft svårt att hitta arrendatorer som är villiga att arrendera för en längre tidsperiod, något som tyder på att åkermarken har ett begränsat avkastningsvärde.

C.C. har anfört i huvudsak följande: Tidigare arrendator på del av XX har uppgett att avkastningen på marken var god och att det utan problem var möjligt att använda stora maskiner på ett rationellt sätt. Markens avkastning ligger över genomsnittet enligt Jordbruksverkets klassificering. Den verksamhet som ska bedrivas på platsen hyr redan idag av kommunen i centrala Enköping. En del av fastigheten Fiskvik 3:7, som ligger intill E18, har sålts till ett företag som planerar att bebygga marken. Det kommer alltså att behöva byggas ny infrastruktur i området. Det är också detta område som enligt den fördjupade översikts-planen ska vara förstahandsvalet. I Skäggesta finns även tomter till salu. I dagsläget finns det ett antal bostäder och ett äldreboende i anslutning till XX och kommunen har även gett klartecken till att bygga ytterligare bostäder i närheten. Att marken skulle vara svår att arrendera ut är felaktigt då den tidigare arrendatorn gick i pension nyligen och markägaren redan har ett muntligt avtal med en ny arrendator.

A-K.C. har anfört i huvudsak följande: Åker- och jordbruksmark är betydelsefull för matproduktion m.m., buffrar stora vattenflöden, förhindrar att landskapet växer igen och binder koldioxid. Stadsnära natur har även betydelse för männi-skors välmående och småskaliga odlingar på stadsnära mark skapar förutsättningar för integration och rehabilitering.

M.A. och **L.B.** har anfört i huvudsak följande: Marken i fråga angränsar direkt till övrig brukningsvärd jordbruksmark i området och är en väl sammanhållen areal som fram till och med år 2020 brukats med stora lantbruksmaskiner.

De korta arrendeavtalen har endast berott på att markägaren inte har velat binda upp marken. Mängden tillkommande transporter kommer att göra det svårt att komma ut på länsvägen.

M.L. har anfört i huvudsak följande:

XX arrenderas ut som jordbruksmark. Av den fördjupade översiktsplanen framgår att all tätortsnära expansion som sker på jordbruksmark kommer att ske på högproduktiv sådan. Även länsstyrelsen har ansett att planen innebär att brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk. En gradering av åkermark med en klassning över nivå 4 är mycket ovanligt och om sådan mark inte ansågs brukningsvärd skulle det innebära att en stor del av all jordbruksmark i landet skulle dömas ut. Den jordbruksmark som finns på platsen för den tilltänkta exploateringen är större än vad som ingår i planområdet och används i sin helhet som jordbruksmark. En minskning av den sammanhängande jordbruksmarken begränsar värdet av kvarvarande mark, något som strider mot översiktsplanen som anger att exploateringar som avsevärt försvårar för de areella näringsverksamheterna ska undvikas.

I den fördjupade översiktsplanen framgår varför kommunen anser att området Skäggesta i Grillby är mest lämpat för industribebyggelse utifrån bl.a. buller- och trafiksäkerhetssynpunkt. Det framgår att Villbergabyvägen inte har kapacitet att hantera tung trafik till industriområdet intill järnvägen. En ombyggnad av vägen låter sig inte göras utan omfattande ingrepp på intilliggande fastigheter. Ett av ändamålen enligt planen är att nya exploateringsområden ska trafikmatas på ett sätt så att trafiken inte leds genom befintlig bebyggelse. Den syn på trafiksituationen som kommunen nu redovisar skiljer sig från vad som enligt översiktsplanen är lämplig markanvändning.

Påståendet att länsstyrelsen har beaktat jordbruksintresset vid sin granskning är fel. Avsaknad av ytterligare kommentar om användningen av jordbruksmark i ett granskningsyttrande ska inte förstås som att användningen tillstyrks, utan att tidigare synpunkter kvarstår.

Ianspråktagande av jordbruksmark måste motiveras av ett väsentligt samhällsintresse. Kommunens argumentation riskerar att innebära att skyddet för jordbruksmark helt överlämnas till kommunens godtycke. Den planerade exploateringen avser att tillgodose en enskild näringsidkares behov och denna verksamhet torde inte innebära något

nämnevård påverkan på underlag för service, kommunikationer, skolor och dylikt i Grillby.

Kommunen har inte visat att intresset av att etablera åkeriverksamhet inte kan tillgodoses på ett annat sätt. Denna prövning ska göras för såväl kommunen i stort som för det aktuella området. Det finns redan ett detaljplanelagt men obebyggt område för industri i Skäggesta. Det framgår inte om diskussion har förts om att i stället lokalisera åkeriverksamheten till denna plats. Det saknas även i övrigt resonemang om vilka andra platser som har utvärderats.

I den fördjupade översiktsplanen anges vissa skäl för att förorda det andra området men dessa skäl berör inte alls frågan om jordbruksmark. Den fördjupade översiktsplanen ger således inte ett konkret svar på hur jordbruksmarkens värde har beaktats och vägt mot andra intressen vid valet av lokalisering inom Grillby. Av den nu gällande översiktsplanen för kommunen i sin helhet kan utläsas att expansion ska fokuseras kring tätorterna men att ett centralt utvecklingsmål är att jordbruksmark ”ska inte bebyggas” samt att ”Kommunen ska i planeringen prioritera aktivt brukande av befintlig jord- och skogsmark.” Översiktsplanerna slår alltså fast en prioritering av jordbruket men ger liten ledning i hur jordbruksmarken konkret har beaktats.

Det som däremot framgår av den fördjupade översiktsplanen för Grillby är att Skäggesta förordas, bl.a. med hänsyn till trafiksituationen. Området är detaljplanelagt och markägaren vill sälja marken. Efter att planprocessen hade inletts så har Skäggesta bjudits ut till försäljning via mäklare och enligt mäklaren så såldes den mindre delen av området år 2018 till GT Trading Entreprenadmaskiner AB, ett industriföretag som avser att nyttja det just för industri och ställplats för tungfordon. För den större delen av området förs diskussioner om att exploatera området för lager och logistik, möjligen som företagspark. Planen var också att uppföra en industribebyggelse av sådan karaktär. Mäklaren uppgav även att områdets infrastruktur är relativt enkel att bygga ut då en anslutningspunkt för kommunalt VA finns endast några hundra meter bort. Det har i planbeskrivningen heller inte presenterats någon konkret utredning av möjligheten att realisera detaljplanen för Skäggesta eller hur detta alternativ har utretts.

En kort bit från Grillby, i den s.k. Enköpings företagspark bredvid E18, säljer bl.a. Peab planlagd industrimark. Från E18 är det två minuters bilfärd till Villbergabyvägen och sex minuters bilväg till den tillgängliga industrimarken i Enköpings företagspark. Liknande verksamhet kan etableras i närområdet på planlagd mark som ur funktionellt perspektiv är likvärdig såväl ur samhällssynpunkt som för den enskilda exploitören.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen gör liksom mark- och miljödomstolen bedömningen att den mark som avses ianspråk tas genom detaljplanen utgör brukningsvärd jordbruksmark (3 kap. 4 § miljöbalken). Sådan mark får tas i anspråk för bebyggelse endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Till väsentliga samhällsintressen har ansetts höra bl.a. intresset av att kunna lokalisera bostäder och arbetsplatser nära varandra och att skapa väl fungerande och lämpliga tekniska försörjningssystem (prop. 1985/86:3 s. 53). Till skillnad från mark- och miljödomstolen anser Mark- och miljööverdomstolen att detaljplanen syftar till att tillgodose detta intresse.

Av den fördjupade översiktsplanen för Grillby framgår att området på fastigheten XX är ett av två alternativa utbyggnadsområden som kommunen har pekat ut som lämpliga för industriverksamhet. Skälen till varför dessa områden har valts eller vilka överväganden som kommunen har gjort mellan olika markanvändningsintressen hade visserligen kunnat vara utförligare och tydligare. Att detaljplanen innebär en utökning av ett befintligt industriområde utgör dock ett starkt skäl för den valda lokaliseringen. Till detta kommer det valda områdets begränsade brukningsförutsättningar. Till skillnad från det alternativa utbyggnadsområdet innebär lokaliseringen också att redan befintlig infrastruktur till stora delar kan användas. Med utgångspunkt i lokalsamhället Grillbys förutsättningar anser Mark- och miljööverdomstolen, vid en samlad bedömning, att kommunen har visat att behovet av mark för utveckling av industriverksamhet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Beslutet att anta detaljplanen strider sammanfattningsvis inte mot 3 kap. 4 § miljöbalken. Vad som i övrigt har förekommit i målet, bl.a. i fråga om trafikbuller, utgör inte tillräckliga skäl för att upphäva detaljplanen.

Mark- och miljödomstolens dom ska vid dessa bedömningar upphävas och kommunstyrelsens beslut att anta detaljplanen ska fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Lars Olsson, referent, tekniska rådet Börje Nordström och hovrättsrådet Katarina Berglund Siegbahn.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-12-19
meddelad i
Nacka

Mål nr P 4172-19

PARTER

Klagande

1. C.C.
2. A-K.C.
3. M.A.
4. L.B.
5. Y.K.H.
6. L-E.K.
7. U.A.I.
8. M.L.
9. S.K.
10. M.P.
11. M.P.

Motparter

1. Enköpings kommun
2. S-E Westerlunds Åkeri AB

ÖVERKLAGAT BESLUT

Enköpings kommuns beslut 2019-04-23 i ärende nr KS 2016/736, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Antagande av detaljplan för del av XX i Enköpings kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn.
  2. Mark- och miljödomstolen upphäver Enköping kommuns beslut den 23 april 2019, ärende nr KS 2016/763, att anta detaljplan för del av XX.
-

BAKGRUND

Kommunstyrelsen i Enköpings kommun (kommunen) beslutade den 23 april 2019 att anta detaljplan för del av XX. S-E Åkeri AB har ansökt om planbesked för del av fastigheten med anledning av att de avser förvärva marken för etablering av sin åkeriverksamhet med tillhörande kontor, lager och verkstad. Bolaget hyr lokaler i centrala Enköping och vill nu bygga nya, ändamålsenliga lokaler som även möjliggör en viss utökning av verksamheten. Planområdet ska planläggas för logistik, kontor och småindustri. Syftet med detaljplanen är enligt planbeskrivningen att möjliggöra en utökning av ett befintligt industriområde för småindustri i östra delen av Grillby.

Kommunens beslut har överklagats till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING M.M.

C.C. och A-K.C. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande.

Den typ av transporter som det planeras för borde förläggas till motorvägar och inte dras in i samhällen. Trafiksäkerheten i samhället påverkas negativt. Det finns inga planerade, säkra gångvägar i området. Utryckningsfordon hindras då vägen till äldreboendet kan vara blockerad på grund av lastbilar med släp.

I den fördjupade översiktsplanen för Grillby från 1992 ingår planområdet i ett utpekad reservområde för industriverksamhet. Det är i strid med miljöbalken att tillåta tung lastbilstrafik på denna typ av jordbruksmark. Att det enskilda bolaget skulle få bygga på marken gynnar inte något samhällsintresse.

I tidigare översiktsplaner finns ett viltstråk inritat, vilket det inte tagits någon hänsyn till. Det föreligger stor risk att vägar och dräneringar skadas eller går sönder vid den nya etableringen med tung trafik på små vägar. Det finns stenmurar i området som ska bevaras och tas omhand. Tre enskilda vattenbrunnar har missats. Till följd

av den nya etableringen skulle risker för föroreningar av grundvatten uppstå som en konsekvens av hårdgjorda asfaltsytor.

M.A. och L.B. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande. Villbergabyvägen är alldeles för underdimensionerad för det planerade antalet fordon som ska passera varje dygn. Tunga lastbilar med längd upp till 24 meter kommer inte att kunna mötas då vägen inte är tillräckligt bred för det. Idag används vägen för hundpromenader, hästridning, motion m.m. samt av barn som är på väg till och från skolan. Det finns redan idag stora risker för gångtrafikanterna. Den aktuella typen av åkeriverksamhet bör förläggas till större vägar.

Y.K.H. och L-E.K. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande. Det finns bättre lämpad mark för verksamheten i anslutning till E18, där bra jordbruksmark inte behöver nyttjas för uppställning av lastbilar och materiallager. Åkeriet har idag 50 fordon men räknar med att expandera. Åkeriet räknar med upp till 120 trafikrörelser vid högsäsong utöver redan befintlig trafik på Villbergabyvägen. Den aktuella vägen har en bredd på endast 4,6 meter och går bl.a. förbi ett äldreboende. Vägen saknar både gång- och cykelbana. Korsningen där långtradarna ska svänga ut på Länsvägen är inte optimal då de måste ta mötande fil i anspråk för att komma ut. Även denna väg saknar gång- och cykelbana. Det är dålig sikt före korsningen. Skolbussen hämtar och lämnar barn på den platsen. Risken för allvarliga olyckor kommer att öka avsevärt. Kommunen har inte gjort någon konsekvensanalys för barnen.

U.A.I. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande. Ett åkeri med ett 50-tal fordon samt underleve-rantörer bör inte klassas som ett litet åkeri och passar därmed inte in i befintligt industriområde som är för ”små industriföretag”. Verksamheten ska inte förläggas i ett bysamhälle. Varken vägar eller in- och utfarter är av den storlek och säkerhetsklass som är brukligt för denna typ av verksamhet. Vid nyetablering för ett sådant

företag skulle det inte vara giltigt ur miljö- och säkerhetssynpunkt. Ut- och infart till länsvägen har en bredd på ca fem meter där tunga fordon med släp ska samsas med övrig trafik, bl.a. skolbuss och skolbarn på cykel.

M.L. och S.K. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och som talan får förstås, att syn ska hållas på platsen. Som stöd för yrkandet om syn har de anfört att för det fall domstolen inte anser bifogade bilder tillfredställande så tar de gärna emot domstolen för syn.

I övrigt har de till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande. Beslutet går emot vad som sägs i den fördjupade översiktsplanen för Grillby, där det framgår att exploatering av jordbruksmark bör undvikas, såvida inte andra motstående intressen överväger. Det framgår även att Villbergabyvägen inte har kapacitet att klara trafik till det föreslagna industriområdet längs järnvägen och att en ombyggnad av vägen inte låter sig göras utan omfattande ingrepp på intilliggande fastigheter. Aktuell mark är också angiven som ett reservområde och inte ett förstahandsalternativ. I vissa avseenden går beslutet emot översiktsplanen för Enköping. Någon miljökonsekvensbeskrivning inte genomförts.

Åkeriet har i dagsläget 19 lastbilar i trafik och 29 registrerade släpfordon, varav 27 är i trafik. En stor majoritet av sakägarna motsatt sig planen. Planområdet består idag av åkermark som brukas. Skörden tillvaratas. Planen möjliggör exploatering av jordbruksmark även om det inte tillgodoser väsentliga samhällsintressen. Även om vissa omständigheter i någon mån kan tala emot att marken lämpar sig för rationellt jordbruk, till exempel dess storlek, utesluter inte det att marken kan utgöra brukningsvärd jordbruksmark i ett långsiktigt perspektiv. Kommunen har inte motiverat hur åkeriverksamheten är ett intresse som överväger bevarandet av jordbruksmark. Länsstyrelsen har även under detaljplaneprocessen påpekat att detta inte motiverats tillräckligt. Att exploatera marken på föreslaget sätt påverkar såväl landskapsbilden som kulturlandskapet. Det är fråga om flera hektar åkermark som riskerar att upplåtas till en för miljön negativ verksamhet. Den största delen av området är

obebyggt. Bestämmelserna i miljöbalken åsidosätts. Verksamheten kommer att medföra buller och föroreningar, vilket påverkar människors hälsa.

M.P. och M.P. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och har till stöd för sin talan i huvudsak anfört följande. De bor längs med Länsvägen och kommer att påverkas negativt av den ökade trafiken. Svårigheter att vid vissa tider ta sig ut från deras parkering, ökat trafikbuller och köbildningar kan uppstå. De har svårt att tro på kommunens bedömning att trafikökningen inte bedöms påverka trafik-säkerheten eller bullernivåerna nämnvärt. Länsvägen används även av gående och cyklister eftersom det inte finns gång- och cykelväg. Det finns lämpligare områden för verksamheten längs E18.

Kommunen har vidhållit sitt beslut och har anfört följande. Kommunen har bemött majoriteten av synpunkterna under detaljplaneprocessen, men vill förtydliga följande. I planbeskrivningen motiveras ianspråktagandet av jordbruksmark. Området är utpekad för industri i den fördjupade översiktsplanen, som är ett ställningstagande kring ortens utveckling som beslutats av kommunen. Detta är betydande. Genomförandet tillgodoser behovet av verksamhetsområden och arbetsplatser i den växande tätorten Grillby, vilket är ett väsentligt samhällsintresse. Kommunen avser att bredda och rusta upp den del av Villbergabyvägen som ingår i planområdet för att förbättra framkomligheten och bärigheten på gatan. För den del av vägen som berörs har kommunen låtit ta fram en utredning gällande upprustning av vägen. Utifrån utredningen har kommunen gjort bedömningen att vägen klarar ökningen av tung trafik och att det finns tillräckligt utrymme för att utföra de nödvändiga åtgärderna utan att mark behöver tas i anspråk från grannfastigheterna.

S-E Westerlunds Åkeri AB (bolaget) har, som talan får förstås, motsatt sig ändring av kommunens beslut och har anfört i huvudsak följande. Bolagets verksamhet utgörs av åkeri med Mälardalen som marknad och även viss lagerverksamhet. I överklagandena påstås att bolaget har 40-50 registrerade fordon. Av dessa är dock bara 15 lastbilsfordon. Resten är registrerade släp och tjänstebilar. Fyra är stationerade i Bålsta och en i Gävle. Det finns inga planer på att stationera dessa i Grillby.

Det är inte 40-50 lastbilar som åker till och från Grillby dagligen utan åtta lastbilar som i regel startar vid femtiden på morgonen. Det är svårt att se att det kommer att utgöra några köer ut till E18. Fordonsrörelser/dag hos företagets egna bilar uppskattas till 16-20 för lastbil och ca 25 för personbil. Bolaget har även till och från transporter av utomstående transportörer. Av detaljplaneunderlaget finns att läsa att det ska vara totalt 120 fordonrörelser/dag, vilket bolaget uppskattade (med marginal) under en extrem dag under högsäsong och är alltså inget snitt/dag på årsbasis.

Den aktuella marken är belägen innan man kommer in i samhället. Sista biten från länsvägen är idag smal, men kommer att breddas enligt exploateringsavtalet med kommunen. Det finns redan idag industrier i området som tar emot varor med tunga transporter. I dagsläget hyr bolaget ett lager intill marken som det vill bebygga, och vissa dagar har det varit upp till 10 rörelser/dag till och från lagret. Bolaget har inte hört några klagomål gällande störning på grund av detta. Bolaget har en trafiksäkerhetspolicy. Om alla förare, oavsett fordon, anpassar hastigheten till rådande trafiksituation ser bolaget inga problem med varken in- eller utfart på länsvägen. Trafikverket har inget att erinra mot planförslaget med tanke på trafikvolym eller säkerhet. Bolaget har även haft en dialog med trafikingenjören i kommunen inför planbeslutet. Kommunen kommer att bredda och siktförbättra ut- och infart från länsvägen.

Bolaget byter succesivt ut äldre bilar mot nya mer miljövänliga bilar. Hela fordonsflottan består av lägst EUR klass 5, men merparten av EUR klass 6. En dagvattenutredning har gjorts, som kommer att styra exploateringen av marken. En arkeologisk utgrävning har också genomförts. Vägsträckan från länsvägen och fastigheten uppskattas till mellan 250 och 300 meter. Enligt överenskommelse med kommunen kommer bolagets fordon inte använda den enskilda grusväg som går längs Villbergabyväg.

Bolaget kommer inte att ha egen dieselanläggning för att tanka upp lastbilarna på fastigheten men kommer däremot ha en innesluten mindre dieseltank för tankning av gårdstruckar. Bolaget har även Absol i alla fordon och lokaler samt rutiner om

sanering vid eventuellt hydraulläckage. Då merparten av transportererna sker till Stockholmsområdet så räknar bolaget med att spara ca 3 000-4 000 mil/år vid en flytt till Grillby, vilket ger en summerad positiv miljöeffekt.

DOMSKÄL

Rättslig reglering och prövningsram

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (se 1 kap. 2 § plan- och bygglagen [2010:900], PBL). Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen.

När mark- och miljödomstolen överprövar en kommuns beslut att anta en detaljplan ska den endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna (se 13 kap. 17 § första stycket PBL). Om beslutet strider mot någon rättsregel ska detaljplanen som huvudregel upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Beslutet kan upphävas i viss del eller ändras på annat sätt enbart om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av ringa betydelse (se 13 kap. 17 § andra stycket PBL).

Mark- och miljödomstolens prövning innebär en kontroll av om kommunens beslut ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt bestämmelserna i PBL och om de krav som kan ställas på beslutsunderlaget och beredningsförfarandet är uppfyllda (se prop. 2009/10:215 s. 87–89). Det innebär att domstolen prövar den valda utformningens laglighet, och inte om det finns bättre lösningar på vissa planeringsfrågor eller om kommunen valt den bästa lösningen. Prövningen omfattar också en bedömning av om kommunen har gjort en rimlig avvägning mellan de enskilda och allmänna intressen som kan stå emot varandra i planärendet.

Vid planläggning ska hänsyn tas både till allmänna och enskilda intressen (se 2 kap. 1 § PBL). Vid en avvägning mellan dessa intressen ska skälig hänsyn tas till bl.a. befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på

planens genomförande (se 4 kap. 36 § PBL). Om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme blir avvägningar som gjorts mellan olika samhällsintressen inte föremål för överprövning (se rättsfallen MÖD 2013:47 och MÖD 2014:12).

Vid planläggning ska bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. miljöbalken tillämpas (se 2 kap. 2 § PBL). Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk (se 3 kap. 4 § andra stycket miljöbalken).

Mark- och miljödomstolens bedömning

Yrkandet om syn

Enligt 3 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska domstolen hålla syn på stället om det behövs. Mark- och miljödomstolen anser att målet är tillräckligt utrett och att syn på platsen inte behöver hållas. M.L. och Sebastian Krügers yrkande om syn ska därför avslås.

Frågan om ianspråktagande av brukningsvärd jordbruksmark

Med begreppet brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion och som ingår i fastighet som är taxerad som jordbruksfastighet (se prop. 1985/86:3 s. 158 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 7 november 2018 i mål nr P 11097-17).

Av handlingarna i målet framgår att större delen av planområdet består av obebyggd åkermark som brukas. Med beaktande av detta samt att fastigheten är taxerad som lantbruksfastighet bedömer domstolen att marken i fråga är sådan brukningsvärd jordbruksmark som avses i 3 kap. 4 § miljöbalken.

Sådan mark får tas i anspråk för bebyggelse endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Mark- och miljödomstolen har därför att ta ställning till om den aktuella åkeriverksamheten och utbyggnaden av industriområdet kan vara ett sådant väsentligt samhällsintresse som motiverar att bebyggelse behövs för att tillgodose det.

I förarbetena uttalas att ett väsentligt samhällsintresse kan vara bostadsförsörjningsbehovet (se prop. 1985/86:3 s. 53). Det framgår även att det ianspråktagande som åsyftas i bestämmelsen innefattar åtgärder som på ett varaktigt sätt drar marken ur biologisk produktion. Det är naturligt att tänka på utbyggnad av bostadsområden, industrier, upplag, vägar, ledningar osv. Vidare bör komplettering av befintlig bebyggelse med ytterligare någon enstaka byggnad vara förenligt med bestämmelsen (prop. 1985/86:3 s 158 f).

Av planbeskrivningen framgår bl.a. följande. Planområdet består till största delen av åkermark som brukas. I det nordvästra hörnet av området finns en fastighet med befintlig industriverksamhet med stor andel hårdgjord yta. Upprättande av detaljplan enligt ansökan är förenlig med den fördjupade översiktsplanen för Grillby från 1992 där det aktuella anges som reservområde för industriändamål. Områdets läge intill det befintliga industriområdet samt närheten till järnvägen gör att industri/åkeriverksamhet bedöms vara en lämplig användning.

Kommunen har gjort gällande att planen bidrar till näringslivsutveckling i Grillby då nya företag kan etablera sig och arbetstillfällen skapas. Kommunen har i planbeskrivningen även motiverat ianspråktagandet utifrån att marken inte bedöms utgöra en del i ett rationellt jordbruk och att den inte ingår i ett större sammanhang då den avgränsas av järnvägen i söder, industriområdet i väster samt vägar och bostadsbebyggelse i norr och öster.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att planen möjliggör utökning av ett befintligt industriområde för småindustri i östra delen av Grillby, genom att ett

område planläggs för logistik, kontor och småindustri. På platsen ska åkeribolaget driva sin verksamhet. Det samhälleliga intresset av åkeriets verksamhet, och den komplettering det ska utgöra till det befintliga industriområdet, kan enligt domstolens mening inte anses vara av sådant slag att det är fråga om ett väsentligt samhällsintresse på så sätt som avses i 3 kap. 4 § miljöbalken. Detta gäller även med beaktande av att bl.a. arbetstillfällen skapas. Vad kommunen anfört är därmed inte ett sådant intresse som kan motivera avsteg från huvudregeln att bruksvärd jordbruksmark inte ska bebyggas. Till följd av det ovanstående har kommunen inte haft fog för att anta detaljplanen. Vad kommunen och bolaget anfört föranleder ingen annan bedömning. Detaljplanen ska därför upphävas.

Vid denna utgång saknas skäl att pröva klagandenas övriga invändningar.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 9 januari 2020.

Bjarne Karlsson

Maria Bergqvist

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bjarne Karlsson, ordförande, och tekniska rådet Maria Bergqvist. Föredragande har varit beredningsjuristen Susanne Kleman.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.